

Ks. JACEK GOLEŃ

PIERWSZOPLANOWA DZIEDZINA DZIAŁALNOŚCI PASTORALNEJ W PARAFII

Parafia jest podstawową strukturą działalności kościelnej i miejscem urzeczywistniania się Kościoła, w którym najintensywniej aktualizuje się zbawcze misterium Chrystusa¹. Duszpasterstwo rodzin, podobnie jak cała działalność zbawcza Kościoła zmierza do urzeczywistnienia wspólnoty wiary i miłości przez głoszenie słowa Bożego, sprawowanie liturgii i świadectwo życia chrześcijańskiego. Ma ono prowadzić ludzi w codziennym życiu małżeńsko-rodzinnym do Boga, umożliwiając im osobowe spotkanie z Nim w wierze i miłości². Podobnie jak w całej działalności zbawczej Kościoła, tak również w duszpasterstwie rodzin parafia jest niewątpliwie podstawowym podmiotem³. Nie jest ona natomiast podmiotem jedynym i wyłącznym, gdyż różne formy jego działalności mają charakter ponad- i pozaparafialny.

Wydaje się, że bez pojmowania duszpasterstwa rodzin jako integralnego elementu duszpasterstwa parafialnego, nie może ono być w pełni rozumiane i realizowane. Dlatego rodzą się pytania: czego naucza Kościół na temat roli duszpasterstwa rodzin w parafii? jakie umocowanie posiada duszpasterstwo rodzin w parafii? co trzeba uczynić, aby stawało się ono dziedziną pierwszoplanową?

¹ Por.: R. Kamiński. *Parafia w diecezji i Kościele powszechnym*. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 30:1983 z. 6 s. 99-117.

² Por.: K. Wojaczek, *Koncepcja duszpasterstwa rodzin w „Familiaris consortio”*. W: *Małżeństwo i rodzina w świetle nauki Kościoła i współczesnej teologii*. Red. A.L. Szafranowski. Lublin 1985 s. 275-276.

³ M. Łaszczyk. *Duszpasterstwo rodzin w parafii w świetle „Dyrektorium duszpasterstwa rodzin”*. AK 95:2004 s. 245.

1. Rola duszpasterstwa rodzin w parafii

Znaczenie małżeństwa i rodziny oraz troski Kościoła o te wspólnoty i instytucje podkreślone zostało wyraźnie w nauczaniu soborowym (KK 11, KDK 48-52, DA 11) oraz w encyklice *Humanae vitae* (nr 30). Jednak stwierdzenie mówiące o pierwszoplanowości duszpasterstwa rodzin znajdujemy w adhortacji apostolskiej *Familiaris consortio*: „Należy przeto raz jeszcze podkreślić pilną potrzebę duszpasterskiej obecności Kościoła dla podtrzymania rodziny. Trzeba podjąć każdy wysiłek, ażeby zorganizować i rozwinąć duszpasterstwo rodzin, troszcząc się o tę pierwszoplanową dziedzinę w przekonaniu, że przyszłość ewangelizacji zależy w wielkiej mierze od Kościoła domowego” (nr 65, 73). Adhortacja precyzuje, że Kościoły partykularne są podmiotem bezpośrednim i skutecznym w realizacji duszpasterstwa rodzin: „Kościół lokalny, dokładniej, każda wspólnota parafialna winna lepiej sobie uświadomić łaskę i odpowiedzialność, które otrzymuje od Pana dla rozwijania duszpasterstwa rodzin. Żaden program duszpasterstwa organicznego nie może nigdy, na żadnym poziomie, pominąć duszpasterstwa rodzin” (nr 70). W tym kontekście adhortacja podkreśla też znaczenie przygotowania kapłanów, zakonników i zakonnice, już od początku formacji, do tegoż apostolstwa (nr 70).

Podobne przekonanie na temat znaczenia i potrzeby duszpasterstwa rodzin wybrzmiewa w adhortacji apostolskiej *Ecclesia in Europa*, w której czytamy, że „Kościół w Europie we wszystkich formach swej działalności i życia musi wiernie głosić prawdę o małżeństwie i rodzinie. [...] Zadanie to wynika z misji ewangelizacyjnej powierzonej mu przez jego Oblubieńca i Pana, a dziś jawi się jako niezwykle pilne” (EiE 90). Według adhortacji należy zatem „prowadzić w każdej kościelnej wspólnotce adekwatne, organiczne duszpasterstwo rodzin” (nr 91). Głębsze uzasadnienie centralnej roli duszpasterstwa rodzin zawiera natomiast dokument Papieskiej Rady do spraw Rodziny *Rodzina a ludzka prokreacja*, w którym czytamy: „Centralne miejsce duszpasterstwa rodziny i życia jest nie tylko podejściem strategicznym albo sytuacyjnym, powodowanym

sytuacją powszechnego kryzysu rodziny, ale wynika ono z teologii i posłannictwa Kościoła”⁴.

Treści powyższych wypowiedzi wybrzmiewają i znajdują swoje rozwinięcie w dokumentach Kościoła w Polsce. Znaczenie duszpasterstwa rodzin podkreślił wydatnie II Polski Synod Plenarny⁵. Natomiast *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin* z 2003 roku mówi wprost o parafialnym duszpasterstwie rodzin i wymienia najważniejsze jego zadania. „Duszpasterstwo każdej parafii powinno zaliczyć pracę nad małżeństwem i rodziną do stałych form duszpasterstwa zwyczajnego. Nie chodzi tu bowiem o jednorazową akcję, lecz o trwałe urzeczywistnianie zawsze aktualnych zadań. Takie zadania, jak: spotkania duszpasterskie młodych małżeństw, katechezy dla rodziców, współpraca z rodzicami dzieci przed I Komunią i młodzieży przed bierzmowaniem oraz przygotowanie młodzieży i narzeczonych do małżeństwa – będą stale obecne w programie duszpasterskim parafii” (DDR 6).

Konferencja Episkopatu Polski potwierdziła i wzmocniła jeszcze obrany kierunek w wydanym sześć lat później dokumencie *Służyć prawdzie o małżeństwie i rodzinie*, stwierdzając, że: „Duszpasterstwo rodzin nie jest jednym z elementów, który miałby od czasu do czasu pojawić się w posługiwaniu duszpasterskim, lecz istotnym rysem, który w posługiwaniu musi być zawsze i wszędzie obecny. Duszpasterstwo rodzin należy uczynić rzeczywistym priorytetem naszego posługiwania. Myślenie przez pryzmat rodziny musi stać się kluczem przy planowaniu i podejmowaniu działań duszpasterskich w parafii. Oczekuje tego od nas Bóg i człowiek”⁶.

Podobny kierunek myślenia na temat miejsca i roli duszpasterstwa rodzin w parafii obrało Zgromadzenie Zwyczajne Synodu Biskupów (2015). Papież Franciszek w posynodalnej adhortacji apostolskiej *Amoris laetitia* stwierdził, że spośród podmiotów duszpasterstwa rodzin główny wkład wnosi parafia, będąca rodziną rodzin, w której harmonijnie działają małe wspólnoty, ruchy i stowarzyszenia kościelne (AL 202).

⁴ Papińska Rada do spraw Rodziny. *Rodzina a ludzka prokreacja* (13.05.2006) nr 29.

⁵ Por.: PŻMR s. 41-47.

⁶ SPMR 82.

2. Umocowanie duszpasterstwa rodzin w parafii

Ważnymi czynnikami decydującymi o traktowaniu i realizacji duszpasterstwa rodzin jest jego podmiot, struktura organizacyjna oraz zadania. Parafialne umocowanie duszpasterstwa rodzin łączy się ściśle ze strukturą parafialną, a tym samym z zadaniami proboszcza i duszpasterzy. Są one bowiem jednocześnie zadaniami parafii, chociaż ich nie wyczerpują.

Komisja Episkopatu Polski do spraw Rodzin w dokumencie z 1985 roku oprócz – struktur krajowych, diecezjalnych oraz dekanalnych i rejonowych duszpasterstwa rodzin – wyróżnia struktury parafialne. Oprócz struktury podstawowej – Kościołów domowych – dokument zalicza do tych struktur parafialnych duszpasterzy rodzin i parafialnych doradców życia rodzinnego oraz precyzuje ich zadania. Komisja stwierdza, że „duszpasterstwo parafialne jest w dużej mierze duszpasterstwem rodzin i każdy program duszpasterski winien to uwzględnić”. Z tego względu „proboszcz i wszyscy pomagający mu kapłani, katecheci i inni pracownicy duszpasterscy powinni jak najwięcej inicjatywy i troski poświęcać duszpasterstwu rodzin”⁷.

Głównym czynnikiem decydującym o roli duszpasterstwa rodzin w parafii jest jego podmiot. W świetle adhortacji apostolskiej *Familiaris consortio* podmiotem są przede wszystkim same rodziny, które jednocześnie są przedmiotem duszpasterstwa rodzin realizowanego przez diecezje, parafie, zgromadzenia zakonne. Dlatego adhortacja wymienia wśród pracowników tegoż duszpasterstwa biskupów, kapłanów, diakonów, zakonników i zakonnice oraz specjalistów świeckich (zob. FC 73-75). Z racji podjętego tematu oraz osobnego w niniejszej publikacji omówienia podmiotu duszpasterstwa rodzin i zadań biskupów, warto przejść bezpośrednio na teren duszpasterstwa parafialnego. We wspomnianej powyżej adhortacji czytamy: „Biskupi posługują się w szczególny sposób kapłanami,

⁷ Komisja Episkopatu Polski do spraw Rodzin. *Zadania pracowników duszpasterstwa rodzin*. Biuletyn Komisji Episkopatu Polski do spraw Rodzin „Sprawy Rodziny” 2:1985 nr 8 s. 13-34.

których zadanie stanowi istotną część posługiwania Kościoła na rzecz małżeństwa i rodziny”. To samo trzeba powiedzieć o diakonach, którym zostałyby powierzona ta dziedzina duszpasterstwa. Kapłan lub diakon, po odpowiednim okresie gruntownego przygotowania do takiego apostołatu, winien zawsze odnosić się do rodzin jak ojciec, brat, pasterz i nauczyciel, wspomagając je środkami łaski i oświecając światłem prawdy (FC 73).

Kodeks prawa kanonicznego umieszcza duszpasterską troskę o rodziny pośród obowiązków proboszcza i jego współpracowników. Określając obowiązki proboszcza, kodeks wskazuje, że powinien on nawiedzać rodziny i uczestniczyć w ich troskach oraz umacniać ich w Panu. Precyzuje także, iż ma się on starać o to, aby małżonkowie i rodzice otrzymali pomoc w wypełnianiu własnych obowiązków oraz wspieraniu wzrostu życia chrześcijańskiego w rodzinach. Ponadto powinien uznawać i popierać własny udział wiernych świeckich w misji Kościoła oraz popierać ich stowarzyszenia o celach religijnych⁸. Kodeks zalicza do obowiązków duszpasterzy także troskę o pomoc wspólnoty kościelnej narzeczonym, małżonkom i rodzinom. Wskazuje, że duszpasterze mają obowiązek troszczyć się o to, aby własna wspólnota kościelna świadczyła pomoc wiernym, dzięki której stan małżeński zachowa ducha chrześcijańskiego i będzie się doskonalił. Ta pomoc winna być udzielana przede wszystkim poprzez przepowiadanie i katechezę; przez osobiste przygotowanie do zawarcia małżeństwa, przysposabiające nupturientów do świętości ich nowego stanu i jego obowiązków; przez owocne sprawowanie liturgii małżeństwa; przez świadczenie pomocy małżonkom, ażeby wiernie zachowując i chroniąc przymierze małżeńskie, osiągnęli w rodzinie życie coraz bardziej święte i doskonałe⁹.

Oprócz przypomnianych za *Kodeksem prawa kanonicznego* zadań proboszcza i duszpasterzy Komisja Episkopatu Polski do spraw Rodzin wymienia także inne, szczegółowe zadania parafialnego duszpasterza rodzin. We wspomnianym dokumencie komisja zalicza do nich:

⁸ KPK kan. 529 § 1-2.

⁹ Por. tamże kan. 1063.

- czuwanie nad zachowaniem przepisów liturgicznych o sprawowaniu sakramentów, a w szczególności staranie się, aby chrzest dziecka był religijnym przeżyciem całej wspólnoty rodzinnej i aby sakrament małżeństwa był w miarę możliwości sprawowany w czasie specjalnej Mszy świętej;
- czuwanie, aby elementy formacji do małżeństwa i życia rodzinnego, stanowiące przygotowanie dalsze do małżeństwa, były odpowiednio włączane w duszpasterską działalność parafii;
- odpowiednie przygotowanie kandydatów do stanu małżeńskiego (przygotowanie bliższe), a zwłaszcza czuwanie nad tym, aby wszyscy kandydaci mogli wziąć udział w starannie przeprowadzonej katechizacji przedmałżeńskiej;
- zorganizowanie w parafii poradni życia rodzinnego i czuwanie nad jej sprawnym działaniem lub przynajmniej zapewnienie wszystkim małżeństwom i kandydatom do małżeństwa w parafii możliwości skorzystania z instruktazu w dziedzinie naturalnego planowania rodziny w poradni międzyparafialnej bądź podczas stałych dyżurów instruktorów(-ek) dojeżdżających do parafii;
- troskę o wytypowanie z parafii odpowiednich kandydatów do pracy doradców życia rodzinnego i w porozumieniu z diecezjalnym Wydziałem Duszpasterstwa Rodzin zapewnienie im właściwego przygotowania, podnoszenia ich kwalifikacji i włączenia ich w parafialne duszpasterstwo rodzin;
- opiekę duszpasterską i zorganizowanie pomocy dla rodzin znajdujących się w trudnościach, a zwłaszcza wielodzietnych, niepełnych lub nieprawidłowych;
- sporządzanie we współpracy z doradcą rocznych programów i sprawozdań parafialnego duszpasterstwa rodzin i przysyłanie ich do Wydziału Duszpasterstwa Rodzin lub do dekanalnego duszpasterza rodzin;
- omawianie rocznych programów i sprawozdań parafialnego duszpasterstwa rodzin z innymi kapłanami i duszpasterskimi pracownikami parafii oraz informowanie ich o nowych potrzebach lub inicjatywach;

- branie udziału w spotkaniach dla parafialnych duszpasterzy rodzin, organizowanych przez diecezjalny Wydział Duszpasterstwa Rodzin lub rejonowych czy dekanalnych duszpasterzy rodzin¹⁰.

Zadania te nie zostały zmienione ani tym bardziej zniesione przez *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin* z 2003 roku. Przeciwnie, dokument ten w wielu miejscach akcentuje znaczenie zaangażowania parafii, proboszcza i duszpasterzy w duszpasterstwie rodzin, a niektóre zadania rozwija i szerzej omawia¹¹. Dyrektorium szczególnie podkreśliło rolę parafii w głoszeniu słowa Bożego małżonkom i rodzinom. Duszpasterz powinien „zadbać, aby w coniedzielnym przepowiadaniu były odniesienia do problematyki małżeńskiej i rodzinnej” oraz „troszczyć się, aby rekolekcjoniści poruszali zagadnienia duchowości małżeńskiej i rodzinnej dostatecznie szeroko”. Wątpliwości nie pozostawiają zalecenia dotyczące katechezy małżonków i rodziców, bazujące zresztą na ogólnych wytycznych dotyczących katechezy¹². Dyrektorium stwierdza: „W każdej parafii należy zadbać o umieszczenie w programie duszpasterskim katechez głoszonych systematycznie (np. co miesiąc) małżonkom i rodzicom” (DDR 52).

Wydaje się zatem, że argumentacja uzasadniająca umocowanie i potrzebę realizacji duszpasterstwa rodzin w parafii wydaje się czytelna, gdyż sytuuje je pośród zadań proboszcza i duszpasterzy. Mało zasadne wydaje się rozumienie podmiotu duszpasterstwa rodzin wyłącznie jako grupy osób świeckich, specjalnie przygotowanych i zmotywowanych apostołsko, działających w diecezji albo w niektórych tylko parafiach dekanatu. Natomiast zauważane niekiedy przez samych duszpasterzy deficyty kompetencji i przygotowania do pracy formacyjnej z narzeczonymi i małżonkami wydają się, przy szerokiej aktualnie gamie propozycji dokształcania i formacji kapłańskiej, stosunkowo łatwe do pokonania.

¹⁰ Komisja Episkopatu Polski do spraw Rodzin. *Zadania pracowników...* 8.

¹¹ Zob. DDR 6, 24-27, 29, 38, 42, 52-58.

¹² Por.: *Dyrektorium ogólne o katechizacji* (15.08.1997) nr 227.

3. Ku pierwszoplanowości duszpasterstwa rodzin

Rozumienie i traktowanie duszpasterstwa rodzin łączy się ściśle z akcentami które kładzie cała działalność pastoralna Kościoła. Słuszne wydaje się stwierdzenie ks. profesora J.J. Péreza-Soby z Papieskiego Instytutu Jana Pawła II w Rzymie, że działalność ta powinna opierać się nie tylko na podejściu praktycznym, ale bardziej na myśleniu „agapicznym” – inspirowanym miłością i miłosierdziem pastoralnym¹³. Podkreślenie fundamentalnej zasady miłości w duszpasterstwie wyraźnie koresponduje z nauczaniem ostatnio sprawujących urząd papieży – Benedykta XVI¹⁴ oraz Franciszka¹⁵.

Myślenie to wydaje się wręcz odkrywczym dla zrozumienia przyczyn niedowartościowania i spowolnionego rozwoju duszpasterstwa rodzin w parafiach. Wspomniany autor uważa, że troski duszpasterskiej o małżeństwa i rodziny nie można przejawiać bez wyraźnego przeświadczenia, że Chrystus powołujący człowieka żywi głęboką miłość wobec człowieka i małżonków (por. Mk 10,21; J 2,1-12). Chętne i twórcze podejmowanie duszpasterstwa rodzin w parafii bez jego umiłowania oraz zgłębiania teologii małżeństwa i teologii miłości przychodzi z wielką trudnością. Świadectwo umiłowania tej dziedziny dał papież Jan Paweł II w słowach: „Od młodych lat kapłaństwa uczyłem się miłować ludzką miłość”. Pogłębione rozumienie i płynące z miłości duszpasterskiej wyczucie pozwala patrzeć na małżonków jako na osoby powołane przez Boga, będące podmiotami relacji religijnej oraz działania moralnego, ale potrzebujące pomocy w dojrzewaniu oraz integralnym rozwoju¹⁶. Według cytowanego autora przyjęcie logiki miłości duszpasterskiej prowadzi w konsekwencji do postawy miłosierdzia. Duszpasterz powinien być na tyle zainteresowany życiem powierzonych mu wiernych i na tyle o nich zatroskany, aby także pójść ich szukać, gdy się zgubią¹⁷.

¹³ J.J. Pérez-Soba. *La pastorale familiare. Tra programmazioni pastorali e generazione di una vita* Siena 2013 s. 67.

¹⁴ Zob.: Encykliki Benedykta XVI: DCE oraz CiV.

¹⁵ Zob.: Adhortacje apostolskie Franciszka: EG 1-3, 24, 36-37, 114 i in.; AL 59 183.

¹⁶ J.J. Pérez-Soba. *La pastorale familiare* s. 105-106.

¹⁷ Tamże s. 132.

Pogłębione postrzeganie swojej posługi przez duszpasterzy domaga się zrozumienia, że prawdziwa działalność Kościoła polega nie tyle na dokonaniach, ale na trosce o odnajdywanie przez siebie i innych własnej tożsamości¹⁸. Dzięki takiej przemianie myślenia duszpasterz może odnaleźć swoją rolę i podjąć odpowiedzialność za duszpasterstwo rodzin w parafii. Ponadto może on wtedy autentycznie potraktować Kościół domowy jako pierwszy podmiot duszpasterstwa rodzin (AL 200), gdzie rodzice są pierwszymi ewangelizatorami i katechetami swoich dzieci (FC 53) oraz apostołami życia rodzinnego, głosicielami ewangelii miłości i życia (por. FC 54, 71). Takie podejście nie pozostawia małżonków i rodzin samych w realizacji powołania, ale pozwala ich widzieć jako potrzebujących i mających prawo do wsparcia parafii w dojrzewaniu i stawianiu się coraz bardziej Kościołem domowym.

Dzięki formacji i własnemu zaangażowaniu duszpasterz może zrozumieć, że rodzina pełni w parafii misję fundamentalną, gdyż cały Kościół uczy się od rodziny bycia Matką, uczy się, czym jest komunია osób, dar życia oraz spełnione ludzkie życie¹⁹. Dopiero wówczas dla duszpasterza może stać się zrozumiałe stwierdzenie adhortacji *Familiaris consortio*, że „przyszłość ewangelizacji zależy w dużej mierze od Kościoła domowego” (nr 65). Dowartościowanie w Kościele troski o świętość małżeństwa jako wielkiego daru Boga daje bowiem nadzieję na wielkie owoce ewangelizacyjne²⁰.

Papież Franciszek podkreśla, że na mocy sakramentu małżeństwa każda rodzina staje się dobrem dla Kościoła, a miłość przeżywana w rodzinach umacnia nieustannie jego życie. Dlatego też na całej wspólnoty Kościoła spoczywa strzeżenie sakramentalnego małżeństwa (por. AL 87-88). Autor adhortacji nie pozostawia wątpliwości co do najważniejszej roli parafii w duszpasterstwie rodzin (por. AL 202). Uważa, że współczesne duszpasterstwo rodzin musi być z zasady misyjne, wychodzące do ludzi, a także być blisko nich,

¹⁸ Tamże s. 145.

¹⁹ Por.: J.J. Pérez-Soba. *La pastorale familiare* s. 133-137.

²⁰ Por. tamże s. 93.

nie koncentrując się tylko na prowadzeniu kursów dla nielicznych osób (por. AL 230).

Papież podkreśla, że duszpasterze powinni zachęcać rodziny do wzrastania w wierze: do częstej spowiedzi, kierownictwa duchowego, uczestnictwa w rekolekcjach. Warto zapraszać je także do modlitwy rodzinnej, ponieważ rodzina, która razem się modli, razem trwa (AL 227). W myśl adhortacji parafie i ruchy mogą na różne sposoby pośredniczyć w ożywianiu rodzin. Mogą to czynić poprzez: „Spotkania małżeństw z sąsiedztwa czy zaprzyjaźnionych, krótkie rekolekcje dla małżonków, konferencje specjalistów dotyczące bardzo konkretnych problemów związanych z życiem rodzinnym, ośrodki poradnictwa małżeńskiego, działalność pracowników misyjnych przygotowanych do rozmowy z małżonkami na temat ich trudności i aspiracji, poradnictwa dotyczącego różnych sytuacji rodzinnych (uzależnienia, zdrada, przemoc w rodzinie), miejsca rozwijania duchowości, warsztaty formacyjne dla rodziców dzieci problemowych, spotkania rodzinne. Kancelaria parafialna powinna być w stanie serdecznie przyjąć i zająć się pilnymi sprawami rodzinnymi lub ułatwić kontakt z kimś, kto może służyć im pomocą. Istnieje również wsparcie duszpasterskie, jakie świadczą grupy małżeńskie, zarówno posługujące, jak i misyjne, modlitewne, formacyjne i wzajemnego wsparcia. Grupy te stanowią okazję, aby dawać, aby żyć otwarciem rodziny na innych, by dzielić się wiarą, ale jednocześnie są środkiem do umocnienia małżonków i ich rozwoju” (AL 229).

W związku z tak zarysowanym projektem duszpasterstwa rodzin w parafii papież dostrzega wyraźnie potrzebę bardziej adekwatnej formacji kapłanów, diakonów, zakonników i zakonnicek, katechetów oraz innych pracowników duszpasterskich (AL 202). Świadomość niedoborów formacji kapłanów do duszpasterstwa rodzin²¹ prowadzi papieża Franciszka do stwierdzenia potrzeby

²¹ Oczekiwaniom małżonków na przewodnictwo kapłanów, prezentujących kryteria moralne pewne i doświadczonych na drodze doskonalenia ewangelicznego, dała wyraz Kongregacja Wychowania Katolickiego ponad 20 lat temu. Według dokumentu małżonkowie stwierdzają, że trudno im takich znaleźć. Por.: Kongregacja

odnowy formacji seminaryjnej w kierunku jej interdyscyplinarności, a także kształtowania dojrzałości psychicznej i uczuciowej. Ma się to dokonywać między innymi poprzez udział rodzin pochodzenia oraz szerszą obecność osób świeckich i rodzin, a zwłaszcza obecność kobiet w formacji kapłańskiej (AL 203). Duszpasterstwo rodzin w parafii domaga się także formacji świeckich pracowników duszpasterskich, wyspecjalizowanych, a zwłaszcza posiadających doświadczenie towarzyszenia (AL 204). Parafia, jako żywa wspólnota Kościoła powinna przede wszystkim – z ewentualnym współdziałaniem stowarzyszeń, ruchów kościelnych i nowych wspólnot – ewangelizować i katechizować rodziny tak, aby stawały się dojrzałymi i aktywnymi podmiotami duszpasterstwa zdolnymi do towarzyszenia narzeczonemu, małżonkom i parom. Aby doświadczeni małżonkowie mogli w jej łonie służyć młodszym (por. AL 200; 223).

Dostrzegając z jednej strony usilne akcentowanie duszpasterstwa rodzin w parafii w nauczaniu kościelnym, a z drugiej pewien dystans dzielący praktykę duszpasterską od niektórych przytoczonych wskazań Kościoła, można sformułować pewne konkluzje. Po pierwsze, wydaje się, że planowa formacja przyszłych prezbiterów oraz formacja stała już wyświęconych do pracy z małżeństwami i rodzinami jest w stanie wydobyć duszpasterstwo rodzin w parafiach z cienia niezrozumienia i zdystansowania, zapewnić mu rozwój, a tym samym ożywiać wspólnotę parafialną. Jednocześnie jest ona w stanie uwrażliwiać i usprawniać duszpasterzy do prowadzenia formacji osób świeckich, uzdalniającej je do towarzyszenia małżonkom i rodzinom (RF 61). Po drugie, szersza niż obecnie współpraca duszpasterzy z osobami świeckimi w parafialnym duszpasterstwie rodzin pozwoliłaby tym pierwszym nie pozostawać osamotnionymi na rozległym obszarze posługi małżonkom²².

Wychowania Katolickiego. Wskazania na temat formacji seminarzystów odnośnie do problemów związanych z małżeństwem i rodziną (19.03.1995) nr 8.4.

²² Por.: LdR 16; R.J. Hater. *Przewodnik parafialny po nowej ewangelizacji. Plan działania w dzieleniu się wiarą*. Gubin 2015 s. 165. Zob.: H. Krzysteczko. *Towarzyszenie małżeństwu i rodzinie w parafii*. W: „Program duszpasterski” 1993/94 s. 493-500.

*

Droga ku pierwszoplanowości duszpasterstwa rodzin w parafii wiedzie przez poznawanie Bożego zamysłu miłości wobec małżeństwa i rodziny oraz odkrywanie wzajemnych relacji rodziny i Kościoła. Potrzeba, aby Kościół uczył się od rodziny tego, że duszpasterstwo (podobnie jak wychowanie) jest pomocą w odnajdywaniu własnej tożsamości. Pozwala to głębiej docenić podmiotowość osoby i rodziny oraz stawać się bardziej rodzinnym. Droga ta wymaga także umacniania komunii eklezjalnej oraz pogłębiania dialogu pomiędzy duszpasterzami i osobami świeckimi. Głęboką motywacją do jej podjęcia wydaje się być wezwanie do troski o świętość małżeństwa oraz odnowę duszpasterstwa w świetle ewangelii rodziny z wyakcentowaniem zasady miłości duszpasterskiej. Ponadto, ufność pokładana w wielkiej sile ewangelizacyjnej, którą mają rodziny, zdaje się być obecnie nie tylko piękną ideą, ale jawi się jako konieczny warunek adekwatności, a czasem także ciągłości duszpasterstwa.

Uprzedzając nasilenie kryzysu duszpasterstwa parafialnego, warto dogłębnie odczytać i przyjąć wskazania zgromadzeń synodalnych zawarte w adhortacji apostoelskiej *Amoris laetitia*, przypominające o pilnej potrzebie formacji duchownych, zakonnych i świeckich pracowników duszpasterstwa rodzin do pracy z małżeństwami i rodzinami w parafii. Warto mieć na względzie także piękne i odważne wyzwanie, które Duch Święty zdaje się stawiać wspólnotom parafialnym, aby formowały dojrzałych małżonków, zdolnych i chętnych do towarzyszenia we wzrastaniu w wierze narzeczonym, małżonkom oraz parom. Rodzi się jednak pytanie: na ile i w jaki sposób Kościół w Polsce i parafie podejmą te wyzwania?